

Trens rigorosament vigilats - Bohumil Hrabal

Igual com en cinema s'ha parlat del «toc Lubitsch», en literatura ens podríem referir al «to Hrabal» per resumir la barreja d'estil impressionista i naïf que caracteritza els seus personatges. D'ells en coneixem tan sols els moments que el narrador decideix oferir-nos, instants ingènuament lúcids, troballes d'un lirisme tragicòmic: vides senceres resumides en forma de minicontes superposats, d'una bellesa plàstica (Bohumil Hrabal va néixer poc després de la mort del pintor Henri Rousseau, de qui ve a ser una reencarnació en l'àmbit literari).

El to Hrabal es fonamenta en l'absència de descripcions. L'autor proporciona les accions en estat pur, i el lector s'ha d'encarregar d'omplir-les de colors, de formes, d'adjectius. Parts essencials de la vida dels personatges no surten de l'ombra. Si el lector és laboriós, reconstrueix la narració a la seva mida. Si és mandrós, en canvi, la narració queda envoltada d'una boirina, d'un tel imprecís que difumina els fets i que recorda els perfils dels somnis. Hrabal hi contribueix amb dos tipus de desordres: de temps i de puntuació. Al costat de la història principal s'acumulen els records, l'evocació d'anècdotes viscudes, com si en cada vida hi coincidissin diverses línies temporals. D'altra banda, amb les regles de la puntuació a la mà, moltes de les comes de Hrabal haurien de ser punts. Amb aquesta petita transgressió l'autor aconsegueix que les accions s'encavalquin, que en cadascuna de les seves frases hi visquin fets i personatges que la tradició estilística tendeix a separar. El lector contempla un món unificat, sense transicions, una barreja de temps i d'accions complementada per la barreja d'atmosferes: la Història es superposa amb les obsessions personals, el protagonista viu l'ocupació alemanya i l'ejaculació precoç amb una intensitat similar. Les morts i els conflictes oculten matisos humorístics, de la mateixa manera que els plaers permesos es confonen amb els càstigs i els perills. Feina, amor, política, família, vida i mort són una sola cosa, que de vegades fa riure i quasi sempre es viu com una proesa. Els personatges d'aquest autor que ha treballat en tots els oficis no són herois, però amaguen una certa grandesa que és patrimoni de tota la humanitat. El to Hrabal, aquest to antitràgic i poca-solta, sempre situat al marge del discurs, és el resultat de contemplar els capítols de la misèria humana amb la distància pròpia de qui ha conegut més d'una vida.

Trens rigorosament vigilats permet un tast del Hrabal més típic, més despenjat, del Hrabal que transmet la preocupació per la mort amb l'alegria despreocupada que he anomenat «to Hrabal», i que permet a qualsevol lector que n'hagi llegit una sola obra identificar-ne una altra tan bon punt la comença.